

Иван Василевски

АЛЕКСАНДАР
(ПОЕМА)

Формика
Скопје, 1997 година

ИВАН ВАСИЛЕВСКИ / АЛЕКСАНДАР

*На оние на кои
Македонија им е мајка
а татко Александар*

БОГОТ ШТО ГО НЕМА

Една од прастарите теми на светската поезија е односот на човекот кон богот. Кусовечен, немоќен, ограничен и определен со неумоливите, неменливи и неподмитливи закони на природата, тој стои наспроти безграничноста на моќта и трајноста на богот во мошне широко и сложено искушение од целосна покорност и помирност со судбината на беден, ефемерен роб на својот господар, преку кривка надеж, син копнеж и стремеж да му се приближи, да ја сети неговата милост, да се здобие со најскапите божји дарови, да стекне извесни божји особености и квалитети (вечност и моќ, пред сè) до гнев и бунт против бездушниот апсолутизам на богот и, како врв на тој однос, обидот да го замени и самиот да стане бог.

Сиве овие варијанти на тој однос на човекот кон богот, со неисцрпно задоволство на подваријанти, претставуваат непресушен извор за поетската уметност од нејзините почетоци до денес. Поемата „Александар“ од Иван Василевски е суптилно елегично просветлување на еден особен, мошне сложен проблем од овој тематски корпус: изгубените божествени илузии на Александар (Велики Македонски) по неговото враќање од небесните сфери на занесот во грубата реалност и судбина на човекот смртник.

Како што е и историски познато, синот на македонскиот цар Филип II, Александар (Велики Македонски), наследувајќи од својот татко развиена

држава со моќна и одлично организирана војска, се обидува да го оствари својот божествен идеал, да создаде царство на сонцето, во кое би биле опфатени сите народи и држави на земјата. На чело на тоа царство, се разбира, би бил тој, Александар (Велики Македонски).

Се наметнува веднаш прашањето зошто царство на сонцето, а не царство на земјата? Од повеќето причини најважна, секако, е небесниот принцип, како начело на совршеност во бесконечноста, вечната организација на постоењето, законите, духот и другите возвишени вредности на идеалното живеење, кој има неспоредливо предимство наспроти земниот принцип на менливост, минливост, недоволност, противречност, неизвесност, трошност, од кој човекот треба да се ослободи така што ќе го надмине. Во случајов, за да може тоа да биде и логично и уверливо, царот мора да има божествени, односно божји способности, да произлегува од божја суштина, да биде потомок на богот. Александар (Велики Македонски) тоа го има преку својата врска со богот на сонцето во староегипетската митологија, Амон Ра. На тој начин, мошне ефектно се споени земната моќ на младиот македонски цар со небесната семоќ на богот на сонцето и е создадена уверлива основа за градење на боговскиот концепт на земното царство како царство на сонцето.

Врз таа основа, смислата на секој потфат на Александар (Велики Македонски) во рамките на овој концепт, лесно произлегува од божјата идеја, претворена во реален критериум за нејзино остварување. Има причина да се мисли дека е предодреден да биде вистински бог и дека акциите што ги презема го водат кон целосно, несомнено и непогрешливо преобразување во бог. Така и

објективната вистина за него и неговите воени и други потфати добива небесна, божествена проекција која трае колку што трае неговиот успех во акциите што ги презема. Со првите тешки падови, почнува да слабее сјајот на божјите илузии, да стивнува небесниот занес. Суровоста на реалноста силно ја компромитира божјата проекција на личноста на царот, неговата идеја и потфатите и доведува до брз крај и на него самиот. Дури и да не се случила болеста што го покосила, без божјата димензија, која поради подмолното предавство на илузиите, станува неможна, едноставно не би бил можен ниту тој како обичен овоземен, македонски владетел.

Така и настанала ситуацијата во која боголикиот, богородениот, богонаследниот македонски цар, исклучителниот поединец меѓу сите смртници, станува резигнирана фигура, која ја бара смислата на својот живот и идеалите во преведувањето на божјата проекција и значење во проекција и значење на реалното и можното, но со повисоки вредности. Тој речиси жално бара компензација на изгубените небесни илузии и божји преподопства и се мачи да исплива од длабоката иронија на својот занес и возлет во идеалното што реално не му било судено. Токму затоа толку природно делува погодбеното пеење во неговите елегични реминисценции.

*Ако не стигнав да го одмеѓам светот
Лузни барем врежав сред времето*

-----
*Ако младоста ја отстарував и не ѝ се
доредував
Радоста ќе ја самувам сам во семирот*

Спасот од целосната апсурдност на божјата проекција на Александар затоа е токму во логичното преведување на оваа проекција во светот на логиката и значењето на смртниците наспроти божјата семак, недопирливост и непопустливост. На фонот на иронијата, парадоксот, гротескноста и апсурдот е добиена мошне сложена поетска разврска на проблемот со идентификацијата на човекот со богот. Откако поетски мошне ефектно се негирани елементите на божјото во личноста, судбината, потфатите, акциите, емоциите, мислите, занесот, добиена е патетична реалност во која го нема богот. Место него, тука е човекот, макар и цар, свесен за тој непобитен факт.

*Да бевме зраци, о да бевме зраци
не ќе залунавме во нејасното
и не ќе бевме истерани од привидот*

-----

*Од сè што ти припаѓа ќе ти остане
само мечтата за младоста
а староста не ќе ти пресние в куќи*

-----

*Гоелем Пророку, ако е сè минливо
има ли барем нешто што е вечно?
Има ли нешто што е бесмртно
во сето вселенско траење?*

Па, сепак, и покрај неумоливоста на вистината за богот што го нема, поетот не е докрај безмилосен кон боголикиот цар. Како визија, која не е само утешна, останува поетската можност за човековиот возлет меѓу ѕвездите и спојот со возвишеното и вечното во оние несознаени посмртни авантури на вечната душа. Како поетска проекција, во никогаш досонуваниот сон на човекот наспроти вечноста, едначењето на смртникот

со богот делува сосема логично. И прифатливо, како за царот, така и за смртникот.

*Чинам дека лебдам. Ги допирам ѕвездите
И чинам дека и другпат сум се враќал тука
Соединет со Бога во Едно Создание
И се сеќавам на иднината како да е минато*

Слава ѝ на поезијата за спасот на мечтата. А на поетот за жестоката вистина преболена во стиховите.

Васе Манчев

ПРЕЛУДИУМ

*Ако не стигнав да го одмеѓам светот
Лузни барем врежам среде времето
Еднороден цар ќе богувам над ѕвездите
Краток ми е векот, Затоа заведувам
Смртта да не ја пресомам во темнини
Ако не стигнав троа љубов да зацарам
Не одземај ми божје вечност од минливоста
Да не се разнебити злото од омрази
Ако младоста ја отстарувам и не ѝ се дорадувам
Радоста ќе ја самувам сам во универзумот*

1.

Ако не стигнав да го одмеѓам светот
уште поголем да биде,
помудар и почовечен
Одмеѓив болештини под горештини
Одмеѓив судбини среде пустини
До кај што допре мојата рака
шикнаа вротоци. Потекоеа ѕвезди
До што ме допре – оздраве. Оживе!
Светлини сеам над гробници
Светот да не опусте од погори

Копнеам на победата да ѝ се
додворувам како на настада
без престиж во времето

И идам татко ми да го оплакнам
од јароста, од гневови и помами
И мајка ми да ја доплакувам
од ѕвершти страдањада
И да му се довосхитувам
на мудрецот од Миеза
И да ги прелестувам жените
што похотно ги љубев
И да му се возгордувам на Букефал,
мојот најверен другар и убавец

Идам да го надживеам пророкот,
тој бесмртник што лебди над огнови
како проверувач на свеста
И да ги обесмртам моите воини,

копјаници и пезетери што небичас
ја освоија екумената

И да се збогувам со моите поданици,
со сè што е земно и минливо, со светот
што бог ни го завештал со зла омеѓен
И да се измегданам со смртта
неподмитлива и неодминлива, како
вонвременска кочија на минување

Толку светови покорив о победо,
а нигде огништето не ми догоре
Се опивам со свертот на времето
оти сум болен сонувач на громови

Душата ми е темен бунар
пресушен од селидби
И помрачен ми е умот од чемери
Каде ли не талкав по темнини?
А отинав во дувла светлини
и стасав до патот на сонцето
Бог со бог да самува!

Зацарив разбожени светови
и насекаде царства завелможив
Прв сум меѓу првенците,
а толку мал и ништожен
Ни зрнце, ниту трепет во природата

Болеста го освојува светот
побргу од разумот
Затоа не оздравев од војни
Плипот очи ми копаа под совеста,
а само едно ќе стаса до вечноста

Срцето ми е тажно за нови походи
О победо, горда како мајка на доење
Животот мој почна пред твоето лице,
а ќе догори како доблест меѓу сверови

Додека талкам низ мечтите на векот,
опијанет како љубовен бунар,
душата ми самее над заветрини,
оти ме мачи сонот за свет без огради

Екумената е непостојана како жена
Господар ѝ си сè додека ја освојуваш
И штом ќе ја освоиш почнуваш
да ја губиш и одново ја освојуваш

Моето име е запишано над
свездите. Отаде светлините
Таму ми самува векот
Затоа сум свездовидец

Толку сум осамен о победо,
а светот е премал за љубење
Блесокот ми беше како молња,
силен и краток
А мракот го освоив за навек
Но сè било сон
и над сонот бескрај од соништа

Тешко му на оној кој нема пород
и кој нема наследник
Царството ќе му го освојат скитници

Млад ме зароби образот на сонцето
и уште на младост се простив
со староста, оти господ ме поштеди

никогаш да не го сретнам
нејзиното превртливо лице

Победо! Каж ми дека сум повикан
и дека ќе вечераме сами
Савек сеам смрт по пустини,
а смртта не ќе ме одмине
Само таа е неподмитлива
Нејзе господар ѝ е времето

Сегде кај што стигнав – освоив
и на победата храмови ѝ созидав
Оти таа била најмоќна религија

А силата ме извиши како обелиск
во туѓи светилишта
Гром ми е окото како длабок молк
меѓу две радости

Има ли во мене оракул?
Некое друго суштество?
Некој варварин што подига војна
и онаму каде што никогаш немало војни?

О колку сум несреќен
што сум се родил совршен!
А од премудрост се лекувам
И мачна ми е слободата,
оти само нејзе ѝ робувам

Уморен сум. Ми спијат само очите
О боже, на ништо веќе не можам
да му се израдувам,
зашто сè добив на веков,
ама и сè што имав го изгубив

Срцето ми е лудница што штрека
како стара вода сред меѓници
Мислата ми е време опседнато од војни,
оти војна е лебот. И љубовта е војна

Затоа, не со меч, ами со љубов
ќе ги отворам меѓите на светот
Уште поголем да биде
и уште почовечен

Боже, толку царства подигнав,
а нигде љубов не зацарив

2.

Лузни барем врежав среде времето
и од осаменост не се излекував
Сè што гледам чинам дека
последен пат го гледам
И знам дека секој ден ми е последен
Како да заминувам на кланица

О татко, тажен сум
Ничкосан на истекот од вечноста
како богот што го носам во мене
А смртници ми ја будат душата

Цар сум на цганови
А осаменост ме заточила
како молк во гробна одаја
Мојата душа постојано се сели
низ мракот на вселената
И некое чудовиште ме освојува –
да ги прекројувам страните на светот

По битките бескрајно се радував
Потоа тагував за нови војни
Татко, ќе биде ли некогаш моја
победата што спие во поразот?
Та да станат *сите раце мои*
и моите раце на сите

Сега, кога те нема,
не ти требаат моите солзи

Но сакам да се вратиш –
духови да не шетаат
низ моите шатори

Татко! Ме опсенува мрачноста
од Пела и ме прогонува гневот
на лудиот Паузаниј
Некој мора да ми претскажал
бездомие, оти само огнови
оставам во пустини

Од што сум умдалдисал,
та градбите ми се рушат
зад прелетот на векот

Под камени височини престој задомив
Таму каде што не нè делеа меѓници,
ами полиња од светлни
и каде што чадат студени гробници
И каде што и леб и свер
седнале на иста синија
И каде што векуваат и ничкум
и простум слуги скаменети
Царство подигнав на врвот
од Кулата на сите царства,
отаде црните бунари на зборот
И таму каде што царувала жена
и во раскошни градини
прва го допрела срцето на бога

И таму каде што самолик господ
ги зачнал маките на светот

И уште потаму, каде што
некој со реки го огради рајот
И уште над царства задумани
што допреле до здивот на ѕвездите
И каде со сè што е живо
господари мечот на тајните,
и над тајните виорот на душата,
и над душата само вечноста

И стасав дондека каде што
сонцето пламнува како врела
погача во подница и каде што
со песок им ги лекував
раните на моите поданици

Татко, како на бесилка
светот се лула на работ од мракот,
а поубав не бил никогаш

Во галоп гордоста ми ја пустоши
душата, како тајфун
да профучел низ неа
Болен сум од простори
и немам каде да си ја вдомам тагата
Светови сонувам. А сам сум
и распнат над празнини

Лебдам над пространи темнини
и ѕвезди распрскувам
како да кавтам семе низ времето
И пак ми гине семето

Не оставај ме татко
името да ти го разбудам
пред рацете на смртта

Што ли сум наумил
цар да им бидам на недоветни
кои варвари нè нарекоа,
а варвари им рикаат во крвта,
та заради болеста не можам
да ги одродам од стигмата

Прости ми татко,
оти од незнаење си им поруга
И не давај им да го замразат светот
Среќата на еден
нека биде среќа на сите
и радоста на еден - радост на сите
Само болката е лична,
а тагата неделива

Татко, зарем по мене
сите ќе ослепат неуки?
И зарем ќе заскитаат
невешти во темнини?

Знам дека *силата бога не моли*,
ама ниту го прекорува
Затоа се намерив да го обновам
светот и да го залогорам
Татко да му бидам
Да стане уште помудар
И уште потатковски

3.

Еднороден цар ќе богувам над ѕвездите
и ќе управувам со луѓите. О мајко,
белки ќе го совладам времето
Оти по мене ќе дојдат други
што пак ќе го замеѓат моето царство

Во слава ги споив страните на светот
и пространства оковав во слобода,
а слободата ми обеле во пранги
Цар си ме родила и бесмртен
наследник на далечини
Рушител и градител на нови столетија
Чувар на времето. И бог што ќе умре
пред да оживее заборабот на иднините

Судбини сплотив. А ќе нè разделат
ближни и пророци што ја закопаа
мудроста во кули без излези -
под длабоки мозаици
Подмолни смртници што го засидаа гревот
на човештвото во мрачни пештери
Колку царства за нас - толку темнини
И колку темнини – толку смрти
времето ни го одбројуваат наназад

На господарот на универзумот
душата му е уморена од лутања
О мајко! Првиот е прв до последен
Младоста е свирепа, смртта загадочна,
а светлини прегрнав во раскошни чези

Не оплакувај ме мајко од лицемерство
за да не ме ограбат варвари
Кога првпат научив да мразам
не знам во кој шатор сум заспал,
а во кој сум се разбудил
Толку ми ослепе денот
и сонот ми оцрне од омрази
Царството без печат ми остана

Уште ли шеташ ноќум сама, о мајко?
Или спиеш во камената одаја
спроти ридот? Не коби ме дека
не сум се вратил дома. Нека опусте
Дворецот на сонцето во Еге,
оти секогаш беше обвинен во сенка

Само ќе ти оставам во аманет
со почести да го испратиш стагиранецот,
заштитник на моите мечти од младоста
Ти заветувам, зашто само ти можеш
врховната причина да ја преточиш
во врховна цел. И само ти знаеш дека
божјото почнува и завршува
во вечноста. А вечноста нигде
не почнува и нигде не завршува

Мајко! Ги допрев столбовите на рајот
и се враќам несреќен
Оти и таму многу горделиви мажи
и богови клечат во покорност
И ниеден меѓу толку оракули
нема лице на бесмртник
Олку е скапа бесмртноста

Ме научи на епирска љубов,
а љубовта била најсвирепо ропство
Предвестие на несреќи. Лек на гордоста

Самопочитта никогаш не ќе стигне
да им се одмазди на сите прељубници,
оти врховна власт е лицемерството,
а љубомората царство што 'рта во мракот

Мајко! Дали ми се прислушнува дека
ме викаш од некоја бездна на вечноста?
Дали ми се привидува дека те гледам
како трепет во свездената прашина?
Дали ми се причинува дека
ми идеш во сонот како птица
откај чемерот на времето?

Подземно татни блудот
и вгнездува куќа на брегот
А морето со камшик ми го зајазли срцето,
та не можам да љубам. Не можам да мразам
И не можам без љубов и омраза да страдам

Мајко! Светот е мачнина
Во секоја глава – лудница
Во секоја душа – пекол
А оган ригнува од мракот

Да бевме зраци о мајко,
ќе лазевме по здивот на доблеста
Ќе слезевме во темнината на духот
Таму каде што војуваме со свеста
Да бевме зраци, о да бевме зраци
не ќе залунавме во нејасното
и не ќе бевме истерани од привидот

Да бевме зраци прстите ќе ни беа
поблиску до походот на светлините,
до говорот на тишините. До заветрините
И душите ќе ни се ракуваа во вселената

А господ ни дал да се множиме
до недопирливото. До надземното
Се множиме во пеколот и околу рајот
Ама господ ни дал и да се делиме
таму кај што се раѓаме и кај што умираме

Се множиме и се делиме заради светот
што не успеав да го одмеѓам
Да биде уште поголем. И помајчински

4.

Краток ми е векот. Затоа заведувам
со молњи да го прекројам светот

Учителе! Во Миеза научив што може
староста да направи од младоста
И затоа не ја дочекав староста
И научив дека среќата им треба на слабите,
оти силните сами ја наоѓаат

Не знам дали ме сакаше поради гордоста,
но знам дека не те посрамотив
Мудроста ти ја вознесов по земјите
до кај што допреа моите победи

Ама не се усреќив. Та нели ме учеше
дека е среќен оној што е задоволен
од тоа што го има. Од малку
А јас сакав сè. Повтев сè
Сиот свет да биде во моето око

И уште повеќе барав
И уште повеќе земав
И уште повеќе немав

Сета среќа ја фрлив во битките
И по секоја битка бев неизмерно среќен
Но не за долго. Оти поразените
презираат неподносливо моќно,
а одмаздата им е посилна од стравот

Затоа посегнувам подалеку
од каменот на мудроста,
потаму од сводот на вечноста,
повисоко од крајот на бескрајноста
Но нигде од моќта не се излекував
и нигде тагата не ја ничкосав
Толку е светот заразен
од чуми и чемери

Мудрецу од Стагира!
Кога ќе завршат сите пророштва,
исправи ме како обелиск -
да бидам белег во ноќите на векот

Остави ме кришум да доаѓам таму
кај што изгрева празникот на сонот
Оти ништо не е толку грешно
колку што е забрането и тајно
О колку се големи делата на природата,
а колку е таа едноставна и скромна!

Уште долго сакам да ми чекори мислата
по царствата што ги размоќив
Цел свет да заспие на моите дланки
Престолнина да ми е времето

Ако не стигнам да го допрам незнајното,
ако не видам до каде досега јасното,
ако не стасам до невидливото -
тогаш закопај ме во окото на светот,
да не се наситам од убавини

Учителе! Свеста е болест,
а мислата болка. Очај и страдање

Таинствен молк во пространа тишина
Најголем воин
и галаксија што далеку умира

Можеби духот на творецот
сè уште талка над свездите

А тага ме разорува како црнозем
Ме толчи осаменост
Необјаснива и темна шума расте
во кулите на сонот

Светот е празен и лажно е злото
А царува. Ја освојува вселената
Дури и вечноста ја покорува

Мој добар учителу!
Згазив инородни царства и народи,
а народот мој не го возљубив,
оти не стигнав да му се вратам
ниту на сведени, ниту на радости

Таму каде што татко ми посеа оган
и со пепел гозначи мракот -
јас отворив светлини
и сончеви ридови подигнав. Обединив
празнини. Споив векови и јазици

Но љубов нигне не устроив
Наискап ми профуче младоста

А толку малку љубов има во просторот -
сеедно како да ја нема
Последно што посакав -
на вишна звезда кула да подигнам,

мост меѓу времиња
Да не ја срушат омрази, ниту војни
И бог да ѝ завидува

Да засидам љубов во семирот,
во срцата на сверови, на птици и воини
Да рикне младоста до небеса
Бајрактар да ми е сонцето

Ако не успеав душата да си ја зауздам
и надежта да ја окувам во канци
Ако не стигнав милоста да си ја распрскам
по царствата што не ги освоив
И ако не се вратив дома да се збогувам
со сè што останало од младоста
и со сè што замрежило во спомените -
не обвинувај ме учители!

Оти јас сум кинисал кон неврати
Да го одмеѓам светот - помудар да биде
И да го спасам од нечовештини

Затоа владам над понори
И затоа чекам пророци

5.

Смртта да не ја пресонам во темнини
делев и пожешки постели од твојата

О жено од сите најубава!
Никогаш не сум посакувал
посилно слепило од она кога заспивав
врз жарот на твоите копнежи

Ако рожба не ископав под кулите,
барем вечност имам уште приживе
што се буди како поплава
и надира како бура од непознати страни

Блесок ме озарува во нестварното,
во зракот на неможното,
како војна што остава пустош
врз раните на векот

Полесно ми е ново царство да устројам
одошто да закостам во твоите шатори
Жено од сите најљубена!
Твоите коси светат на песокот
како свила од пченично класје

Не треба ништо да вообразувам,
оти твојата убавина е како вселената
длабока. Штом еднаш ме зароби
на твоите колена -
ќе останам твој вечен заточеник

А не си само жена секој да те погледне
До што е маштија во царството
ќе ослепе од блесокот на божица
И до што е простор отров ќе стане -
до кај што ти допира бакнежот

Не си вино, а светот го опиваш
Ден за мудрување, о Бактријко!
Век за милување. Керко на светлината
Не си само жена, ами огнена кука
Постела од ѕвезди, мирис
што ги опијанува копјата на ноќта
Допир што ги пали мермерните души

Не си само жена, а царица
што над царства вселенски царува

Не си само жена, а сон што поседува
Да ме закопаш на вишна чардака -
зборот да не ми го кајдисаат алајки
Да ме закопаш во долапот на молкот -
духот да ми го милуваат зраците
на твоите прсти, во космичка маина,
оти сум господар на времето

Да ме оставиш да самувам
сè додека не се вратат војните -
та да ме скорнеш за победи
А тогаш да ме љубиш наискап,
белки љубов ќе устројам за векови

Гледам како од некое споредно време
свечено слегуваш во свадбени одаи -
да си го исцелиш срцето на невеста
што смртните не можат да го допрат

Слегуваш до дното на земниот метеж
и го сплотуваш сето историско време
како свездокрил чувар на бескрајот
И исчезнуваш некаде во етерен самрак -
негибната од човечка прелест

Жено неодминлива и неодгатлива
Неподатлива и несфатлива
Ако бог те создал да му бидеш изговор
за неговото несовршено совршенство
И ако кобиш на царски прелог,
а приопштуваш разголено божество
во маглите на блудот -
ниту царот ќе ти прости
за соблазнување на честа,
ниту бог за духовна прељуба

А знам дека мажот може
да ја надмудри жената
само ако ја освои моќта на природата
и ако го раздвижи колцето на свездите
Дволико сонце ако ѝ зацари в постела
и ако се разбуди во светлини

Догорувам, о жено од сите најдрага!
Оти моето време претрча крај вечноста,
а меѓу нас векови се разденија
Само зборот ќе нè спојува
во идните растојанија

Сека вечер слегувам до твојот шатор
и те откривам на месечина,
свездите да му се радуваат
на твоето разголено тело

До што е народ и до што е маж
да ја допре твојата вечност
А вечноста била недопирлива

Взори те покривам –
од веков да не исчезне вечноста

Жито да жнееш, жено жестока и жешка -
на камили ќе го натоварам
и ќе посеам семе меѓу плевелот -
да никне љубов од твоите врutoци
Како бршлен да го опаша семирот
Љубовта да ја излекува болката на светот

Како молскавица ме ослепи
та не гледам чедност во заливот на свеста,
ниту жена на брегот од надежта,
ниту љубовница во стражата на мракот

Цар сум на светлини,
а љубов не устроив под сонцето
Во мрак се заколнал светот

6.

Ако не стигнав троа љубов да зацарам,
барем се намножив меѓу народи и богови,
меѓу сè што ползи и лета во царството
и во времето на создателот
И барем тебе за брат те имав, о Букефал!
И како брат те оплакувам, убавецу мој,
проклето горделив, а до смрт верен

Во твоите очи можеби сум исполин
Можеби сфинга. Или боголик господар
кој единствено пред тебе
си ја соголува душата
Оти знам дека светот е недоверчив
и може да ме повреди,
а ближниот најголем предавник
и може да ме убие
Затоа те овенчувам со слава

Ти било пишано со смртта
да се збогуваш во недопрени далечини
Оти таа од далечини нè следи
И ти било проречено да уриваш
мракови од покривите

Букефал, ние ја отворивме
големата порта на љубовта,
ама не се утешивме,
оти се изгубивме во празнини
Пат не наоѓаме до нашите души,
а толку сме блиски

Осаменоста е мачнина и неосвоива
празнина - ако имаш некого
по кого што страдаш,
а поднослива ако сè си изгубил

А не можам среќата да ја заменам
со победи и храброста со сила
И знам дека бог прво нè зближува
за да ни бидат тешки разделбите
А потоа до омраза ни го дели просторот

Господи! Ако така се создаваат богови,
сите ќе бевме болни чувари на пороци
Непослушни лигуши. Перверзници
Крадци на сенки. Расипници

Сите ќе бевме разгневени скитници
Поразени души. Одродени од казни
Ќе бевме осамени. Ќе бевме измамени
пред да ја прифатиме судбината на богови

Букефал, мој стар пријателе!
Уште малечок се искачував
по стрмните скали на славата
И колку што повеќе се исвишував –
толку пониско лазев

А сега да можам бунар да ископам
во мајата разгневена душа,
како гроб во темна длабочина -
злото на светот не ќе го залостам,
гевот на времето не ќе го закопам
Олку е голема злобата човекова

Несреќен сум, о другару мој верен!
Оти за среќата требало помалку
дури и од она што човек го има
А јас сакав да го приграбам светот –
уште посилен да биде
И уште подобар

Да стане империја на моќни и богати,
а еднакво несреќни како бездомници
Затоа, кога се запали срцето на Артемида,
лицето на камен си го издлабив -
да не ми истече времето
Оти сè што тече неповратно исчезнува

О Букефал! На збор сум до вечноста,
а не можам да го изговорам
Го држам клучот на тајните,
а не можам светот да го отклучам
Стасав на истекот од времето,
а јазелот не можам да му го пресечам
На крајот сум од недогледот,
а почетокот не сум го здогледал

Сегде кај што посегнав израснаа мостови
А бог ми го огради умот
Разумот ми го ограничи со сидови
Санким во пеколот било забрането,
а во рајот непристојно да се мисли

Затоа, не знам каде почнува јасното,
а каде се пали видливото?
Не знам каде завршува мрачното,
а каде се гаси темното?
Не знам каде исчезнува земното
Небаре сè било сон и магновение

Букефал! Не плаши се од својата
Сенка. Нам страшило ни е времето,
оти него не ќе го стасаме
А прогонуваме сеништа

Зарем летаме над огнови
што ќе згаснат од човекољубие?
Букефал! Кај што стигнавме
царства изградивме,
градби извишивме до небеса
Но нигде љубов не устроивме
Љубовта била и од царство
посилна, оти народи спојува,
а разделува бесмртни

Букефал! Нам ќе ни судат
времиња јадовни. И ќе нè раздомат
Божем печатот ни бил иновен
Оти сред божји империи -
божества покоривме
И оти бесмртни -
обесмртивме сè што беше
смртно во екумената

А морам да им се покорувам
на законот и на правдата,
зашто јас сум и закон и правда

Букефал! Тебе ќе ти судат за безочна
приврзаност. А мене за самољубие

Боже, и над времето имало време
Долго сме заедно
А уште повеќе сами

7.

Не одземај ми боже вечност од минливоста
и не ми ја окадувај душата со завист,
оти си од мене поголем свездовидец
и поголем сејач на несреќи

Сè уште ме омајува гласот на пророкот:
Духот ти го заразив со властољубие,
а верата ти ја расфрлив долж реките,
оти ќе има војна одовде до Големиот ѕид
Ќе појдеш на исток и ќе победиш
Големи царства ќе коленичат
пред твојата самотија
И ќе има уште многу војни
И пак ќе победуваш

И имаше војни. И победував
И освојував царства. И царував
со народи и светови
А народот мој го нарекоа варварски
Јазикот да им се исуши од омрази

И уште ми велеше пророкот:
Твоите раце ќе допрат до незнајното
на четирите страни од екумената
И насекаде смеата на крвта
ќе те прогонува во болеста
И во твоите земји стравот ќе владе
над разумот и над правдината
Од сè што ти припаѓа ќе ти остане
само мечтата за младоста,

а староста не ќе ти преспие в куќи
И сè што ќе ти кажам од бога ќе биде

Од темни височини оракул ми рече:
Повикај ги твоите поданици
Во небесни стаи нека ги закопаат
твоите мртви богови
А да му се поклониш само на еден

На оној кој беше. Кој е. И ќе биде
На оној кој дојде. Остана. И ќе иде
Во твоето царство е народот негов

И пророкот ме праша:
Зарем со исти раце не ги држиш
и мечот и лебот?
Зарем со исти очи не ги гледаш
и мракот и сјајот?
Зарем во исто срце не ги сокриваш
и стравот и гневот?
Зарем за сешто ќе именуваш богови?

А колку богови –
толку немири во душата
Колку божества –
толку несопокојства
во твоето пространо срце

О пророку! Често ми доаѓаш
како гром без молскавици
Тивко и кога е невозможно
да се верува во разумот
А близок не си ми
Ниту пријател

Сè што си кажал од бога ќе да е
И сè што ќе речеш од бога нека е
Ти мудар гледач во иднините,
кажи ми дали е сè однапред решено?
И дали судбините ни се одредени
на минување низ вечноста

А мудрецот ми рече:
Вечноста е ништожно минлива,
само минливоста е вечна

О таго, толку ли е вистината очајна,
а очајот стварен? Животот бил
прашинка меѓу силни бури
Блесок што мигум исчезнува
Животот бил звук што тивнува
како краток прислух,
како молк во времето
Животот бил само привидение,
еднакво безвреден -
и говедарски и царски
Еднакво бесмислен -
и ропски и господарски

Голем пророку! Ако е сè минливо,
има ли барем нешто што е вечно?
Има ли нешто што е бесмртно
во сето вселенско траење?
Ако е сè минливо, дали барем боговите
се она што биле вчера?
И утре ќе бидат ли тоа што се денес?
И ако нема вечност,
дали божјото е траење во мигот
или миг во траењето?

Дали сето Создание е Ништо?
И дали Ништото е вечно?

Имало ли крај пред овој почеток,
и пред крајот почеток?
Ќе има ли крај по овој почеток,
и по крајот почеток?
И не е ли тоа бесконечност:
Почеток без крај и почеток
И крај без почеток и крај
И дали бесконечното е вечно:

И не сме ли ние о пророку,
во тој бесконечен вител –
бесконечни и вечни?
Како души што вечно треперат
над ѕвездите минливи
Не сме ли минливо вечни
и во вечноста минливи?
Не сме ли богови?
О не сме ли богови?
И не сме ли синови на бога?

8.

Да не се разнебити злото од омрази,
меѓу вас и сè видливо во екумената -
светлини растури до кај што ми
допира името
И мир посеав низ просторот,
меѓу инородни народи и племиња

Мир зацарив меѓу престолнини,
а секој мој поздрав значеше војна

Зарем не откривте во мене љубопитства -
да ја отворам Куката на светот
кон незнајното и да слезат
богови во нашите биваци
Но душите ви опустеа од алавест
и очите ви ослепаа за бесцености,
задека проклетства наследивте

Воини мои! Секогаш сум ви кажувал:
Не бидете само прости ограбувачи,
оти доаѓа времето кога ќе се различи
двојното во човека -
Ангелот и Сверот

И сум ви зборувал да ми верувате
и со мене да станете бесмртни
Оти јас сум бесмртно божество -
веќе никогаш смртник
А царството ќе ми се распадне
од пространост и големина

И ништо по мене веќе
не ќе биде како што било

Пезетери мои! Уште пред Херонеја
ве заколнав на верност,
како и Едноокиот пред мене
И постојано ви заветував -
пред Теба и Граник,
пред Ис и Гавгамела:
дека предавствата ни се судбина
пофатална и од потопот
И пред мене -
Творецот морето го повлекува,
со меч да го пресечам јазелот на светот

И моќта уште ме освојува
како да управувам со времето
Оти јас сум бог што ја сонува иднината
и царството ми е кафез
од кој постојано излегувам

Господар сум на храмови и мориња,
на сеидби и жетви. На реки и ѕвезди
Господар сум на народи и царства,
а татковината си ја изгубив,
оти мене цел свет ми е татковина

Затоа, женете се сегде и секогаш
Онаму кај што ќе ве залогорам
и таму кај што ќе ве нахранат
И тогаш кога ќе ви понудат мирта и вино
Мешајте ја крвта за да се ороди светот
И земете сè што ќе освоите,
како што ви прилега на победници
И подарете сè - само тоа ќе остане ваше

Оти кај што ќе нè осамне -
нема да нè стемни
И кај што ќе нè смрачи -
нема да нè раздени
Толку ми се брза да го превјасам сонот

Воини мои, пешадери!
Разурнував само кога морав,
а градев насекаде кај ќе стигнев
И на многу божества им подигнав жртвеници
Затоа го носам проклетството на светот,
како да ме газат планини

А победував и тогаш кога знаев
дека смртта е произвесна од победата
И затоа поминав низ Господовата врата
и стасав до татковината на боговите
Да не ме запревте пред Големиот ѕид –
на препад ќе ја освоев и вселената
Ќе ги покорев и свездите

Воини бестрашни! Повеќе сакав да бидам
вечен патник одошто освојувач
Сакав да отпловам од Ганг до Нил
и натаму преку Херакловите столбови
Оти како ќе можев да го освојувам
она што не сум го видел?
И како ќе можев да создавам свет
што не ќе го познавав?

Но гледајќи го Хелеспонт -
ослепев. И славата ме опи до сонцето
Затоа, на мојот пат секогаш имаше
помалку леб одошто војни

И белки еднаш сфативте дека
сè додека има свет ќе има и војни
и дека и последен да остане во вселената -
човекот ќе војува и со вселената

Оти сè што постои војува за да постои
И сè што опстанало -
опстанало војувајќи

Копјаници мои! Богатство не наследив,
ниту го сочував за наследници
Сè што освоив ви го поделив
и го повикав Лисипа
да им направи бронзени ликови
на оние кои умреа за мене
И од мене нека живеат

А ако останев во Миеза,
ќе имавте ли олку слава и богатство?
Ќе го оживев ли сонот невозможен?
Ќе имаше ли повеќе љубов во просторот?
О боже! Ќе бев ли Александар?

9.

Ако младоста ја отстарував
и не ѝ се дорадував
Ако не стасав да летам над гласот
на среќата. Низ бурите на сонот
Ако дома не се вратив
да се збогувам со тагата
Ако немав од кого да се разделам
Ако родот ми го сотрат - за престолот
Барем се збогував со осаменоста
Со двојното во мене
Со Човекот и Богот
Конечно со вечноста
И векутума со конечноста

Со верноста и дволичноста
Со скромноста и лакомоста
Со нискоста и гордоста
Со дарежливоста
Со гневот и милоста
Со мудроста
Со стравот и подлоста
Со добрината
Со злобата и омразата
Со справедливоста
Со сè што е порочно
и доблесно во човека

Ој животе! Се збогував со земното
Со болеста. Со младоста
Со среќата. Со радоста

Со љубомората и љубовта
Со копнежот и тагата
Се збогував со убавината
Но од ништо не се излекував

Оставете ме сега сам -
сонот да си го досонувам
Со сите да се отсамувам
и да го изодам космичкото време,
оти за сè друго е веќе доцна

Јас никогаш не ги крадев победите
Само ги берев како ѕвезди во светлината
Затоа, не гибајте ми ја славата!
И не расфрлајте се како сејачи на злоба
по моето разбожено небо

И не кажувајте ми дека сè што создадов
е блесок на среќата
и настраност на судбината

И не кревајте ми го гневот до безумие –
оти не сум можел да ги прежалам
Парменион и сина му Филота,
и Црниот Клит што ми ја спаси светлината,
а душата ми ја оцрни со жалови

И дека не сум можел да ја заборавам
жената од Теба
чија што горделивост
ја порази мојата победа
И покорната Барсина, вдовицата,
која љубејќи ме –
не изврши прељуба
и му остана верна на својот господар

И Букефал, мојот убавец
Дивјакот по кој ќе спобудалев во Пела
и единствен што го спитоми моето дишење

И дека не сум можел
да го изумам стагиранецот,
оти уште не сум стасал до невидливото
И ќерката на сонцето
И сите оние на кои им ги примив рацете
И тие на кои им ги подадов моите

Не можам да се разделама од светот
што не стигнав да го одмеѓам -
да не го уништат зла и омрази,
да не го заразат одмазди,
да не го зајармат неправди
Не можам да си ја закопам мислата
во ноќите на Африка,
по степите на Азија
Толку сум тажен и очаен!
И толку сум болен и осамен!

Ој животе! Ми отежна зборот
како ридиште и како мравјалник
што го опседнува векот -
та цганот ни бог ни цар не познава

Не плашете се за мене
И да умрам - кралот не ќе биде мртов
И друг не ќе се роди
А ќе има други

Полошо време не можев да одберам
Од цели народи подалеку да мислам,

и мислејќи да освојувам,
и освојувајќи да постојам
Сега за сè е веќе доцна!
Сè помина како сон во јавето!

Ме обзема лудило! Ме опседнала
желбата - и мртов да бидам убав
И победник

Оставете ме сам
Ласкањето ја уништува душата
и ја излакува вистината

Уште еднаш ќе досегнам до милоста
на Индра и до ридиштата што ги засакав
повеќе од висечките билки во Вавилон

Ќе сосидам гроб меѓу стада што пасат,
оти се сеќавам каде сè сум бил
и каде сè ќе бидам
Иднината ми е како минато

Не покајувај боже! Ми ја даде светлината
да ја распрснам по дувлата на светот
Умот не ми го заслепувај со бездни -
зла да не се растураат по вселената

А универзумот е далечен
Студен и бескраен
И сред него, над сите ѕвезди -
светнала и мојата
Оти не реков: по мене потоп!
Туку реков: по мене процвет!
Со плач почнав
И со плач завршувам

10.

Радоста ќе ја самувам сам во универзумот
оти на живота ја немав вистинската
А таму кај што ќе чемреам во маглите
веќе не ќе ми требаат радувања
Сè било сон и привидение

Си одам. А толку работи не довршив -
и никој не ќе ги докрајчи
Сите раце се туѓи
Ме опседнува празноверие
И стравот ме заточи -
дека сум можеби најголем смртник
меѓу толку смртници

Ми доаѓаш во пурпурна одежда
Неподмитлива како вонвременска
кочија на минување
Кога чекаш - сè запира
Светот се скаменува и војните
не го движат часовникот на бога

А никогаш не сум те замислувал толку
строга. Само да си уште и справедлива
Но таму кај што е надмоќен редот
владее најголемо безредие
Оти силата не признава правдина

Си одам. А никогаш не ќе дознаам
дали бев посвиреп како водач
или поблагороден како победник?

Дали ми ја прочитавте душата -
дека под гневот ѝ спие кроткост,
милост под суровоста

Ви ги простувам зломислите,
оти сте смртници од раѓање
И не ќе ве одмине минливоста
штом подли посегате по честа

Затоа, и да не бев војсководец –
ќе ме завојводивте,
оти ви требаше водач
И да не бев цар - ќе ме зацаривте,
оти ви требаше владетел
И да не бев бог – ќе ме забоживте,
оти требаше во нешто да верувате

Мојата империја сега е малечка -
колку да ми го собере телото
изнемоштено од талкања
и од рани излузнето

Душата ќе ми сонува пространства
и космички светлини ќе ја одмрачат,
оти навек самува во чемери и црнила
и чмае во болести и страдања
Грака она негде во пустини
Ноќе гаврани ѝ го покажуваат патот
од пеколот до рајот. До престолот

Ми идеш неподмитлива
Порано или подоцна светот ќе се
помрачи и крвта ќе падне како завеса
врз митот на времето

А знам: не само на слабите -
и на силните им треба храброст
Дури и повеќе
Оти, можеби не е толку страшно
да се умре. Постраша е потсвеста
за нејасното. Неизвесноста
Стравот од непознатото -
тајната за преселбата на душите

Боже, поштеди ме од чекркот на мислата
и од болеста на разумот
Од ропството на свеста
Барем сега кога се прочистувам

За слободата на светот пресудни се
среќата и радоста на суштествата
И сета мудрост е во љубовта -
како проста причина
А врховна е само целта

Си одам. И не знам дали некогаш
ќе се вратам во друга димензија?
Во друго космичко тело - и токму тука

Но како морепловец пак ќе ги
прекројувам планините
И пак ќе војувам со молњите -
со љубопитствата на светот
што сакав да го одмеѓам

На јуриш природата ќе ја освојувам
Сè одново пред крајот на сите почетоци
И сè повторно додека трае движењето
на силите во семирот

Си одам. О непознато! Не оставај ме
без војна да ти го допрам образот
на божество, оти ќе видам
дека сум смртник

Прошетај ме уште еднаш по темните
горчини на осамата
И застани кај што сум бил најсилен -
таму да ми биде гробот
Кон ѕвездите свртен
и отворен за светлините

Не верувам, боже, а те барам –
Душата да не ми спие на глогови

Заминувам. А толку нешта не довршив –
и никој не ќе ги докрајчи
Младост немав, ниту старост
Проколнат патник по вечноста
и осамен стражар во кулите на сонот

Од бескрајот до времето - починка барам
Над мене се урива меѓникот на светот
и вселената прснува како око
прободено од копје

И паѓаме боже. Низ пространа темнина
Како во царство во кое вечно се паѓа
Паѓаме заедно - и роб и господар
И бог и човек

И не знам дали сум уште забожен смртник,
или смртно божество?
Дали сум Александар?

Чинам дека лебдам. Ги допирам свездите
И чинам дека и другпат сум се враќал тука
Соединет со бога во едно создание
И се сеќавам на иднината како да е минато